

Sygn. akt II UK 441/15

POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z wniosku G. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku
o wznowienie postępowania,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 czerwca 2016 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 30 stycznia 2015 r., sygn. akt III AUa 1268/14,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 stycznia 2015 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację G. R. od wyroku z dnia 9 kwietnia 2014 r., którym Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił wniesioną przez wnioskodawczynię - z powołaniem się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11 - skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 17 lipca 2007 r., VIII U 12186/07.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczynie zarzuciła: naruszenie prawa materialnego, „przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie”: 1) art. 2 Konstytucji RP w związku z art. 114 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej jako ustawa emerytalna) i wynikających z niego zasad ochrony praw nabytych oraz zaufania obywateli do państwa, przez pozbawienie prawa do wcześniejszej emerytury

przysługującej pracownikom opiekującym się dziećmi wymagającymi stałej opieki; 2) art. 1 Protokołu dodatkowego nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 20 marca 1952 r., polegające na pozbawieniu ubezpieczonej prawa do wcześniejszej emerytury przysługującej pracownikom opiekującym się dziećmi wymagającymi stałej opieki na podstawie art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej, a tym samym pozbawienie ubezpieczonej znacznych środków do życia; 3) art. 107 ustawy emerytalnej przez uznanie, że brak spełnienia na dzień wydania zaskarżonej decyzji przesłanki niemożności kontynuowania zatrudnienia, tożsamej w istocie z niezdolnością do pracy, uzasadnia wstrzymanie wypłaty emerytury na podstawie tego przepisu, bez potrzeby weryfikacji uprawnienia w trybie art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej, podczas gdy art. 107 tej ustawy nie powinien być przedmiotem rozważań w niniejszej sprawie.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono: 1) występowaniem istotnego zagadnienia prawnego sprowadzającego się do konieczności rozstrzygnięcia, „czy odmienna ocena dowodów, przeprowadzona przez organ rentowy po uprawomocnieniu się decyzji o przyznaniu emerytury z tytułu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem po upływie dłuższego okresu czasu, może stanowić przesłankę do wznowienia postępowania w celu ponownego ustalenia prawa do tego świadczenia na podstawie art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej; 2) potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, gdyż według jednego poglądu warunkiem ponownego ustalenia prawa do świadczeń jest ujawnienie okoliczności, które istniały przed wydaniem decyzji, a nie zostały przez organ rentowy uwzględnione, natomiast w świetle drugiego poglądu (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2010 r., III UK 94/09) odmienna ocena dowodów nie może stanowić podstawy do ponownej oceny prawa do świadczenia w rozumieniu art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej; 3) „wymagającym wykładni zagadnieniem czy nabycie bezpodstawnie prawa do emerytury jest bezwzględną przesłanką wstrzymania emerytury” z uwagi na to, że w świetle poglądu

wyrażonego przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 marca 2005 r., I UK 189/04, prawo do przedmiotowej emerytury nie ma charakteru utracalnego, a wypłata świadczenia może zostać wstrzymana, jeżeli ustanie przesłanka niemożności kontynuowania zatrudnienia, natomiast odmienne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 września 2010 r., III UK 94/09; 4) oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przepis art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaga, aby wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowił odrębny element pisma niezależny od przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Uzasadnienie wniosku natomiast powinno nawiązywać do przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Spełnienie wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. powinno zatem przybrać formę wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wskaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy

jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie z dnia 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732). Z kolei odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Ponadto rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5). Wreszcie z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty.

Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, czyli że jej zarzuty są zasadne „na pierwszy rzut oka” (*prima facie*) i w sposób oczywisty prowadzą do uznania zaskarżonego wyroku za błędny i jego wzruszenia (por. między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, niepublikowane i orzeczenia tam powołane). Jest tak dlatego, że o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, iż jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania koniecznej jest wykazanie kwalifikowanej podstawy naruszenia prawa materialnego lub procesowego widocznej przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez wdawania się w pogłębioną analizę prawną. Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tego wymagania odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo mianem rażącego, ewidentnego, kwalifikowanego lub oczywistego, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia. Należy przy tym zwrócić uwagę, że art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie odwołuje się do oczywistego naruszenia prawa, ale do oczywistej zasadności skargi, co oznacza, że oczywista zasadność skargi może wynikać z oczywistego i kwalifikowanego naruszenia przepisu prawa, pod warunkiem jednak, że skarżący wykaże, iż uchybienie to zadecydowało o wyniku sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574).

Skarżąca nie zdołała wykazać tak rozumianych okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Po pierwsze, przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w ogóle nie została uzasadniona, a tym samym jej istnienie uchyla się spod oceny Sądu Najwyższego.

Po drugie, wypełnienie obowiązku przedstawienia okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występujące w sprawie zagadnienie prawne lub potrzebę wykładni przepisów prawa nie może być zastąpione przez ograniczenie się do sformułowania samego pytania lub wskazania na rozbieżności w orzecznictwie, jak czyni to skarżąca, ale wymaga przeprowadzenia wyводу jurydycznego dla wykazania, jak dany przepis

(przepisy) powinien być rozumiany (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 r., I PK 52/11, LEX nr 1212045; z dnia 26 stycznia 2012 r., I PK 124/11, LEX nr 1215465; z dnia 15 lutego 2012 r., I PK 130/11, LEX nr 1215258; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 293/11, LEX nr 1214577; z dnia 29 stycznia 2014 r., II UK 451/13, LEX nr 1486974). Takiego wyводу nie można dopatrzeć się w uzasadnieniu wniosku.

Po trzecie, sformułowane przez skarżącą zagadnienie prawne wyłaniające się - w jej przekonaniu - na tle art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej zostało negatywnie rozstrzygnięte przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11 (OTK-A 2012 nr 2, poz. 16), przepis ten został usunięty z porządku prawnego i nie stanowił podstawy zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Po czwarte, odwołując się do rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego w zakresie wykładni art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej co do możliwości ponownej oceny prawa do świadczenia w aspekcie przedłożenia nowych dowodów i ujawnienia okoliczności istniejących przed wydaniem wadliwej decyzji, skarżąca nie wskazuje orzeczeń mających świadczyć o takiej rozbieżności, ograniczając się do powołania jedynie wyroku z dnia 21 września 2010 r., III UK 94/09. Należy zauważyć, że wyrok ten zapadł w sprawie, w której organ rentowy odmówił prawa do świadczenia rentowego z uwagi na błędność decyzji przyznającej to świadczenie (prawo do świadczenia zostało ustalone niezasadnie z uwagi na brak wymaganego okresu ubezpieczenia). Tymczasem w sprawie, w której wniesiona została niniejsza skarga kasacyjna, podstawę rozstrzygnięcia stanowiło ustalenie, że przesłanki ustania prawa do świadczenia, a w konsekwencji wstrzymania jego wypłaty, zaistniały po dacie, od której świadczenie przyznano, co - w ocenie Sądu odwoławczego - uzasadniało zastosowanie art. 107 ustawy emerytalnej, z pominięciem potrzeby weryfikacji uprawnienia w trybie art. 114 ust. 1 tej ustawy.

Po czwarte, ze wskazanych wyżej względów nie może być rozbieżności pomiędzy stanowiskiem zajętym przez Sąd Najwyższy w powołanych przez skarżącą wyrokach z dnia 21 września 2010 r., III UK 94/09 oraz z dnia 3 marca 2005 r., I UK 189/04 w kwestii, „czy nabycie bezpodstawnie prawa do emerytury jest bezwzględną przesłanką wstrzymania emerytury”. W tym ostatnim wyroku

wyjaśniono, że wcześniejszych emerytur dla pracowników opiekujących się dziećmi wymagającymi stałej opieki nie można utożsamiać z - posiadającymi co do zasady nieutralny charakter - emeryturami przysługującymi na zasadach ogólnych (tj. z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego i posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego). W wypadku np. śmierci dziecka lub poprawy stanu jego zdrowia, gdy zbędne staje się sprawowanie nad nim stałej opieki oraz pielęgnacji, prawo do wcześniejszej emerytury ustaje *ex lege* (podobnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w powołanych przez Sąd drugiej instancji wyrokach z dnia 13 listopada 2009 r., III UK 45/09 oraz z dnia 9 stycznia 2012 r., II UK 78/11). Sąd odwoławczy, wbrew sugestii skarżącej, nie przyjął, że jej prawo do wcześniejszej emerytury zostało ustalone bezpodstawnie (nie istniało), ale uznał, iż po dacie ustalenia tego prawa odpadła przesłanka sprawowania nad dzieckiem stałej opieki i pielęgnacji.

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.